فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی، سال شانزدهم، شماره شصت و پنجم، ص۲۸۶-۲۵۵، پاییز ۱۴۰۱
Scientific Quarterly of Research on Addiction, Vol. 16, No. 65, P 255-286, Autumn 2022

مقاله پژوهشی
Research Article

پیش‌بینی خودجرحی بر اساس بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری: نقش میانجی ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان وابسته به مواد

پیام ورعی[۱]، زهرا ممدوحی[۲]، نیلوفر محصب[۳]، رقیه تقی پور[۴]

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۱/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۹/۰۸

چکیده

هدف: هدف پژوهش حاضر بررسی نقش میانجی ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خودجرحی بدون خودکشی در نوجوانان پسر وابسته به مواد است. **روش:** پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی ار نوع مدلسازی معادلات ساختاری بود. جامعه آماری پژوهش شامل همه نوجوانان وابسته به مواد مراجعه‌کننده به مراکز کاهش آسیب سطح شهر تهران بود. از این میان، تعداد ۳۵۰ نفر به روش نمونه‌گیری در دسترس و بر اساس ملاک‌های ورود و خروج به صورت داوطلبانه در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ انتخاب شدند. ابزارهای پژوهش شامل مقیاس ناامیدی بک، پرسشنامه طرح‌واره‌های یانگ، پرسشنامه خودآسیبی بدون خودکشی، و پرسشنامه تجربه قلدری-قربانی سایبری بودند. به منظور تحلیل داده‌ها از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد. **نتایج:** نتایج نشان داد که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری اثر مستقیم معناداری بر خودجرحی بدون خودکشی، ناامیدی، و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه داشت. همچنین، اثرات غیرمستقیم بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر خودجرحی بدون خودکشی از طریق نقش میانجی ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه معنادار بود. بنابراین، ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خودجرحی نقش میانجی داشتند. **نتیجه‌گیری**: پژوهش حاضر به روانشناسان درک عمیق‌تری را از مکانیسم‌های زیربنایی رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خودجرحی در میان نوجوانان وابسته به مواد ارائه می‌کند. مداخله و راهبردهای پیشگیری پیشنهادی شامل بازسازی شناختی نوجوانان برای شکستن چرخه تبدیل بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری به رفتارهای خودجرحی و تقویت امیدواری برای محافظت آن‌ها در برابر اثرات سوء بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری، خودجرحی بدون خودکشی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، ناامیدی، نوجوانان وابسته به مواد

۱. نویسنده‌ی مسئول: دانشجوی دکتری روان‌شناسی بالینی، گروه روانشناسی، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. پست الکترونیک: Payam.varaee@gmail.com
۲. کارشناس ارشد روان‌شناسی عمومی، گروه روانشناسی، دانشگاه اردکان، اردکان، ایران.
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی بالینی، گروه روانشناسی، دانشگاه خاتم، تهران، ایران.
۴. کارشناس ارشد روانشناسی بالینی، گروه روانشناسی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

مقدمه

خود جرحی بدون خودکشی[1] یک نگرانی جدی برای سلامت عمومی است که به تخریب غیرقابل‌قبول، مستقیم و عمدی بافت بدن خود بدون قصد کشنده ازنظر اجتماعی اشاره دارد (ناک[2]، ۲۰۱۰). ازآنجایی‌که نوجوانان وابسته به مواد در معرض طیف وسیعی از تغییرات فیزیکی، شناختی، عاطفی و اجتماعی قرار می‌گیرند، احتمالاً به‌شدت مستعد بروز خودآزاری غیر خودکشی هستند (ژاو، گنگ، هوبنر، یانگ و ژاو[3]،۲۰۲۲؛ فورا-گارسیا، اروه و کلوته[4]،۲۰۲۱؛ یو، لیونگ، فوو لی[5]، ۲۰۱۱). در ایران نیز میزان شیوع سالانه خود جرحی بدون خودکشی بیش از ۴۰ درصد در میان نوجوانان گزارش‌شده است (ایزکیان، میرزاییان و حسینی،۱۳۹۷) که این میزان بسیار بالاتر از آمار خود جرحی بدون خودکشی در سراسر جهان است (ژاو و همکاران،۲۰۲۲؛ سوانل، مارتین، پیج، هاسکینگ و جان[6]،۲۰۱۴). علاوه بر این، مطالعات متعدد نشان داده است که خود جرحی بدون خودکشی به‌طور قابل‌توجهی با اختلالات روان‌پزشکی مختلف، مانند مصرف مواد، اختلال شخصیت مرزی و افسردگی اساسی (کیپریانو، کلا و کوتروفو[7]،۲۰۱۷) و بدتر از آن، افکار خودکشی و رفتارهای خودکشی در آینده مرتبط است (کیکنز[8] و همکاران، ۲۰۱۸). توافق کلی بین نظریه‌ها و تحقیقات تجربی وجود دارد که خود جرحی بدون خودکشی یک پاسخ رفتاری به محیط‌های نامطلوب قبلی است (کسلز[9] و همکاران، ۲۰۱۸).

یکی از عوامل مؤثر در خود جرحی بدون خودکشی، قربانی قلدری سایبری است. قربانی قلدری سایبری[10] که از طریق رسانه‌های الکترونیکی یا دیجیتالی رخ می‌دهد، یکی از رایج‌ترین و نگران‌کننده‌ترین ناملایمات بوده و نقش مهمی در خود جرحی بدون خودکشی در نوجوانان وابسته به مواد دارد (ژو، چن، سو و ژانگ[11]، ۲۰۲۱؛ جامی پور،

1. nonsuicidal self-injury (NSSI)
2. Nock
3. Zhao, Gong, Huebner, Yang & Zhou
4. Faura-Garcia, Orue & Calvete
5. You, Leung, Fu & Lai
6. Swannell, Martin, Page, Hasking & John
7. Cipriano, Cella & Cotrufo
8. Kiekens
9. Cassels
10. Cyberbullying victimization
11. Zhu, Chen, Su & Zhang

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

فرازپور و اسـدی، ۱۳۹۹). قربانی قلدری به آسـیبی اشـاره دارد که نوجوانان به دلیل قرار گرفتن در معرض رفتارهای پرخاشـگرانه عمدی از طرف همسـالان تجربه می‌کنند (سالمیوالی[1]، ۲۰۱۰). به‌طور سنتی، قربانی قلدری در زندگی واقعی اشکال مختلفی ازجمله قربانی شـدن فیزیکی (مثلاً هل دادن، کتک زدن)، قربانی شـدن کلامی (مثلاً نام بردن، تمسـخر کلامی) و همچنین قربانی شـدن رابطه (مثلاً شـایعه‌پراکنی، طرد عمدی اجتماعی) دارد (اسـمیت[2] و همکاران، ۲۰۰۸؛ ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). توسـعه فناوری اطلاعات الکترونیکی و استفاده فزاینده از آن توسط نوجوانان با قلدری از طریق رسانه‌های اجتماعی یا آزار سایبری (اسمیت و همکاران، ۲۰۰۸؛ ژاو و همکاران، ۲۰۲۲) همراه است. مطالعات متعدد به‌خوبی ثابت کرده‌اند که تجارب قربانی شـدن قلدری سـایبری می‌تواند انواع پیامدهای روانی-اجتماعی منفی ازجمله مشـکلات درونی‌سـازی و بیرونی‌سـازی (فیشـر، گاردلا و توربه-تولون[3]، ۲۰۱۶)، عملکرد ضـعیف تحصـیلی (وایلانکورت، بریتین، مک دوگال و دوکو[4]، ۲۰۱۳) و حتی افکار و رفتارهای خودکشـی (مور[5] و همکاران، ۲۰۱۷) را پیش‌بینی کند. مدل بین فردی خود جرحی بدون خودکشی پیشنهاد می‌کند که رویدادهای بین فردی منفی به‌طور چشـمگیری به خطر خودجرحی بدون خودکشـی کمک می‌کند؛ زیرا خودجرحی بدون خودکشی به‌عنوان یک استراتژی مقابله‌ای ناسـازگار برای کاهش اسـترس یا تنش ناشـی از این تجربیات نامطلوب مانند قربانی شـدن توسـط همسـالان عمل می‌کند (ژاو و همکاران،۲۰۲۲؛ پرینشـتاین، گوری، براون و رانکورت[6]، ۲۰۰۹). مطالعات متعدد رابطه قابل‌توجهی را بین خودجرحی بدون خودکشـی و قربانی قلدری سـنتی شـدن نشـان داده اسـت (ورگارا، اسـتوارت، کاسـبی، لینکلن و اورباخ[7]، ۲۰۱۹؛ وانگ و لیو[8]، ۲۰۲۱؛ وو، هو، ژنگ، سیا و یو[9]، ۲۰۲۱). همچنین، یک متاآنالیز نشان داد که در مقایسه با افراد غیر قربانی، کسـانی که قربانی آزار و اذیت سـایبری را تجربه کرده‌اند، بیشـتر احتمال

1. Salmivalli
2. Smith
3. Fisher, Gardella & Teurbe-Tolon
4. Vaillancourt, Brittain, McDougall & Duku
5. Moore
6. Prinstein, Guerry, Browne & Rancourt
7. Vergara, Stewart, Cosby, Lincoln & Auerbach
8. Wang & Liu
9. Wu, Hou, Zeng, Cai & You

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

دارد رفتارهای خودآزاری نشـــان دهند (جان[1] و همکاران، ۲۰۱۸). یک مطالعه طولی اخیر نیز نشـان داد که قربانی آزار سـایبری شـدن به‌عنوان یک پیش‌بینی‌کننده مهم خود جرحی بدون خودکشـــی اســـت (ژو و همکاران، ۲۰۲۱)؛ بنابراین، به‌طور منطقی می‌توان انتظار داشـت که قربانی آزار سـایبری شـدن یک عامل خطر برای خود جرحی بدون خودکشـی باشد (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). با این‌حال، این‌که چگونه و تحت چه شرایطی قربانی قلدری ســـایبری شـــدن بر خود جرحی بدون خودکشـــی در میان نوجوانان وابســـته به مواد تأثیر می‌گذارد به‌طور روشـنی توضـیح داده نشـده اسـت (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ فورا-گارسیا و همکاران، ۲۰۲۱؛ زسیلا، اوربان و دمترویکس[2]،۲۰۱۸؛ رحمتی، شهنی‌ییلاق، عالیپور، رشنو و مکتبی، ۱۴۰۰).

یکی از مکانیسـم‌های بالقوه‌ای که می‌تواند قربانی زورگویی سـایبری را به خود جرحی بدون خودکشی مرتبط سازد، ناامیدی[3] است که از دو جزء تشکیل‌شده است: (الف) انتظار اینکه نتایج منفی در آینده رخ دهد و (ب) اعتقاد به اینکه هیچ کاری نمی‌تواند انجام دهد تا بر این نتایج تأثیر بگذارد (آبرامسون، متالسکی و آلوی[4]، ۱۹۸۹). بر اساس نظریه ناامیدی افسردگی (آبرامسون و همکاران، ۱۹۸۹)، ناامیدی یک علت به‌اندازه کافی برای افسردگی و درنتیجه خود جرحی بدون خودکشی است. تحقیقات تجربی نشان داده است که ناامیدی با اختلالات افسردگی مرتبط است (وانگ، جیانگ، چئونگ، سان و چان[5]، ۲۰۱۵؛ یانگ[6] و همکاران، ۱۹۹۶) و به‌طور آینده‌نگر افزایش علائم افســـردگی که می‌تواند منجر به خود جرحی بدون خودکشـی شـود را پیش‌بینی می‌کند (آلوی[7] و همکاران، ۲۰۱۲؛ همیلتون[8] و همکاران، ۲۰۱۳). همچنین با توجه به ویژگی‌های قلدری ســـایبری مانند پایداری و دائمی بودن آن (ونماریس و پیترمن[9]، ۲۰۱۲)، دشواری یا ناتوانی در فرار از آن (سلونجه، اسمیت و فریس[10]،۲۰۱۳) و دشـــواری در تعیین هویت فرد قلدر (پچین و هندوجا[11]، ۲۰۰۶؛ هادی

1. John
2. Zsila, Urbán & Demetrovics
3. hopelessness
4. Abramson, Metalsky & Alloy
5. Wang, Jiang, Cheung, Sun & Chan
6. Young
7. Alloy
8. Hamilton
9. Von Marées & Petermann
10. Slonje, Smith & Frisén
11. Patchin & Hinduja

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

خامنه، بحرینیان و ابوالمعالی حسینی،۱۴۰۰)، در قربانیان قلدری سایبری نسبت به این حادثه، این تصور ایجاد می‌شود که این عمل به‌صورت مکرر، مداوم و غیرقابل‌کنترل است و این تصور می‌تواند منجر به سه نوع استنباط در قربانیان شود: ۱. نسبت دادن قربانی زورگویی سایبری به دلایل پایدار؛ ۲. اعتقاد به اینکه پیامدهای منفی این عمل غیرقابل اصلاح و تغییرناپذیر است و بر بسیاری از زمینه‌های زندگی تأثیر می‌گذارند و ۳. خود را بی‌ارزش و حقیر تلقی کردن. این استنباط‌ها بیشتر به ایجاد و توسعه ناامیدی نوجوانان وابسته به مواد کمک می‌کند (آبرامسون و همکاران، ۱۹۸۹). علاوه بر این، رز و آبرامسون پیشنهاد می‌کنند که رویدادهایی که ارزش شخصی افراد را تهدید می‌کنند یا مستقیماً اسناد منفی برای آن‌ها ایجاد می‌کنند، مانند قربانی قلدری شدن، به‌احتمال زیاد در ایجاد ناامیدی نقش دارند (چو، فن، لو و ژاو[1]، ۲۰۱۸).

در پژوهش حاضر بسط تئوری از نظریه ناامیدی رز و آبرامسون[2] (۱۹۹۲) و مدل بین فردی خود جرحی بدون خودکشی (ژاو و همکاران،۲۰۲۲؛ پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹) به‌عنوان یک چارچوب مفهومی برای ادغام روابط بین قربانیان آزار سایبری، ناامیدی و خود جرحی بدون خودکشی به کار گرفته‌شده است. بر این اساس، عوامل استرس‌زا، به‌ویژه زمانی که مزمن و غیرقابل‌کنترل باشند (به‌عنوان‌مثال، قربانی زورگویی سایبری شدن)، به ایجاد ناامیدی کمک می‌کند (چو و همکاران، ۲۰۱۸). این ناامیدی ایجادشده نیز طبق مدل بین فردی خود جرحی بدون خودکشی، به خطر خود جرحی بدون خودکشی منجر می‌شود زیرا خود جرحی بدون خودکشی به‌عنوان یک استراتژی مقابله‌ای ناسازگار برای کاهش تنش ناشی از علائم نامطلوب (ناامیدی) عمل می‌کند (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹). با حمایت از این نظریه، برخی از مطالعات نشان داده‌اند که ناامیدی رابطه بین عوامل استرس‌زای بین فردی و علائم برونی‌سازی را واسطه می‌کند (کورتنی، جوهنسون و آلوی[3]،۲۰۰۸؛ همیلتون و همکاران، ۲۰۱۳).

1. Chu, Fan, Liu & Zhou
2. Rose & Abramson
3. Courtney, Johnson & Alloy

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

یکی دیگر از مکانیسم‌های بالقوه‌ای که می‌تواند قربانی زورگویی سایبری را به خود جرحی بدون خودکشی مرتبط سازد، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه[1] است. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به‌عنوان «موضوعات یا الگوهای گسترده و تعمیم‌یافته، وابسته به خاطرات، احساسات، شناخت‌ها و احساسات بدنی، با توجه به خود و روابط با دیگران که در دوران کودکی یا نوجوانی ایجاد شده و در طول زندگی تعمیم داده می‌شود و تا حد قابل‌توجهی ناکارآمد است» تعریف می‌شود (یانگ و براون[2]، ۱۹۹۸). مدل طرح‌واره‌های ناسازگار پیشنهاد می‌کند که تجربیات منفی مانند سوءاستفاده و بد رفتاری (برای مثال قربانی قلدری سایبری شدن) به توسعه طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌انجامد و این به‌نوبه خود به ایجاد چندین مشکل روان‌شناختی ازجمله خود جرحی بدون خودکشی منجر می‌شود (سپهری وکیانی، ۱۳۹۹). این مدل ۱۸ طرح‌واره را پیشنهاد می‌کند که مطابق با نیازهای عاطفی برآورده نشده در پنج حوزه گروه‌بندی می‌شوند. در میان این حوزه‌ها، حوزه قطع ارتباط و طرد به‌شدت با تجربیات قربانی شدن توسط خانواده و همسالان (کالوت، فرناندز-گونزالس، گونزالس-کابررا و گامز-گوادیکس[3]، ۲۰۱۸) مرتبط است. این حوزه شامل طرح‌واره‌هایی مانند رها شدن، سوءاستفاده، محرومیت عاطفی و نقص می‌باشد که به عدم ارضای نیاز به ایمنی و روابط کافی با دیگران اشاره دارد (فورا-گارسیا و همکاران، ۲۰۲۱). بنابراین تجربیات قربانی شدن می‌تواند بر نحوه درک نوجوان از خود، جهان و ساخت طرح‌واره‌های ناکارآمد خود و روابط اجتماعی تأثیر منفی بگذارد (اسلام‌پناه، مهدیان و جاجرمی، ۱۳۹۸؛ نریمانی و پرنیان خوی، ۱۴۰۰). به‌عنوان مثال، قربانی آزار سایبری شدن، می‌تواند منجر به تغییرات عمیقی در سیستم اعتقادی نوجوان وابسته به مواد شود (کالوت و همکاران، ۲۰۱۸). همچنین از طریق توهین و تحقیر مداوم در اینترنت، قربانی ممکن است، دید منفی نسبت به خود به‌عنوان فردی مضحک، معیوب و معتاد پیدا کند. این دگرگونی شناختی درنتیجه قربانی شدن و تروما (روان زخم) طبق مدل طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه، می‌تواند منجر به شکل‌گیری یا فعال شدن طرح‌واره‌های

1. early maladaptive schemas (EMS)
2. Young & Brown
3. Calvete, Fernández-González, González-Cabrera & Gámez-Guadix

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

ناسـازگاری مانند طرح‌واره نقص و بی‌اعتمادی شـود (کالوت و همکاران، ۲۰۱۸؛ یانگ و براون، ۱۹۹۸). در تائید این ادعا مطالعات گذشـته دریافتند که قربانیان قلدری سـنتی (کالوت،۲۰۱۴) و قلدری سایبری (کالوت و همکاران، ۲۰۱۸) طرح‌واره‌های قطع ارتباط و طرد شـدیدتری را گزارش کردند. این شـناخت‌های منفی طبق مدل بین‌فردی خود جرحی بدون خودکشـی (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ پرینشـتاین و همکاران، ۲۰۰۹) می‌تواند منجر به رفتار خود جرحی بدون قصـد خودکشـی شـود. در این راسـتا مطالعات نشـان داده‌اند که خودپنـداره منفی، اغلـب در آن دسـته از نوجوانـانی کـه رفتـارهـای خود جرحی بـدون خودکشی دارند، وجود دارد (آمرمن و براون[1]، ۲۰۱۸؛ کلس، هوبن، واندریکن، بیجتبییر و موهلنکامپ[2]، ۲۰۱۰).

درنهایت همان‌طور که ذکر شد تجربه قربانی شدن قلدری سایبری ممکن است خطری برای ایجاد چندین مشکل روانی ازجمله خود جرحی بدون خودکشی در نوجوانان وابسته به مواد باشـد. مطالعه حاضـر به ارتباط بین قربانی آزاری سـایبری و خود جرحی بدون خودکشی از نگاه مدل طرح‌واره (یانگ و براون، ۱۹۹۸) و نظریه ناامیدی (رز و آبرامسون، ۱۹۹۲) می‌پردازد. همچنین لازم به ذکر اسـت که تا به امروز، هیچ تحقیقی، در خصـوص بررسـی نقش میانجی‌گری ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسـازگار اولیه در رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی در نوجوانان پسر وابسته به مواد در داخل کشور صورت نگرفته است. بنابراین، هدف اصلی این مطالعه را می‌توان بررسی یک مدل میانجی در یک نمونه جامعه از نوجوانان ایرانی وابسـته به مواد، به‌منظور درک روابط بین قربانی شـدن قلدری سـایبری، حوزه طرح‌واره‌های ناسـازگار اولیه، ناامیدی و خود جرحی بدون خودکشـی دانسـت. دانسـتن روابط بین قربانی شـدن قلدری سـایبری، طرح‌واره‌های ناسـازگار اولیه و ناامیدی به‌عنوان مکانیسم‌های دخیل در خود جرحی بدون خودکشی موجب فهم عمیق‌تر عوامل خطر و محافظت سلامت روان برای نوجوانان وابسته به موادی که قربانی قلدری سـایبری شـدن می‌شـود. هدف مطالعه حاضـر این بود که

1. Ammerman & Brown

2. Claes, Houben, Vandereycken, Bijttebier & Muehlenkamp

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ناامیدی رابطه بین قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی را میانجی‌گری می‌کنند. شکل ۱ مدل مفروض مطالعه را نشان می‌دهد.

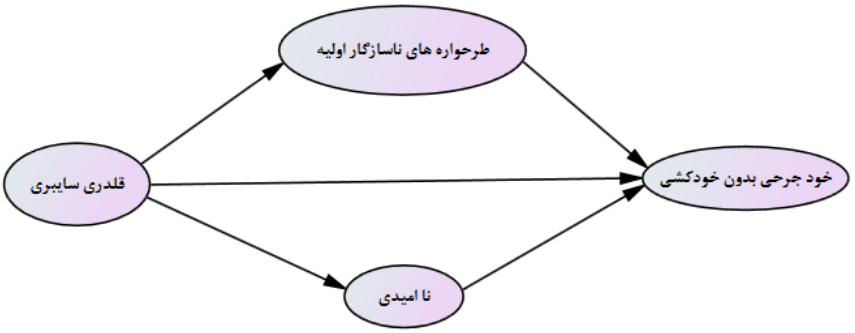

شکل ۱: مدل مفروض خود جرحی بدون خودکشی بر پایه قلدری سایبری

روش

جامعه، نمونه و روش نمونه‌گیری

مطالعه حاضر از نوع توصیفی مبتنی بر معادلات ساختاری است. جامعه آماری این پژوهش کلیه نوجوانان پسر وابسته به مواد مراجعه‌کننده به مراکز کاهش آسیب سطح شهر تهران بودند که در سال ۱۴۰۰-۱۳۹۹ در این پژوهش شرکت کردند. درنهایت بر اساس روش نمونه‌گیری در دسترس و با عنایت به پیشنهاد گاداگنولی و ولیسر[1] (۱۹۹۸) که حداقل ۳۰۰ نفر را برای مطالعات مدل‌یابی ساختاری مکفی می‌داند تمامی ۳۵۰ نفری که پرسشنامه‌ها را تکمیل کردند، به‌عنوان نمونه مطالعه حاضر به‌صورت دردسترس انتخاب شدند. ملاک ورود به پژوهش حاضر عبارت‌اند از: داشتن حداقل یک تجربه قربانی سایبری شدن، مراجعه کردن به مراکز کاهش آسیب، اعتیاد به یکی از مواد مخدر صنعتی و سنتی به مدت حداقل ۶ ماه، دامنه سنی ۱۶ تا ۲۵ سال، مذکر بودن، داشتن حداقل سواد خواندن و نوشتن؛ به‌طوری‌که افراد قادر به پاسخگویی به پرسش‌نامه‌ها باشند و داشتن رضایت آگاهانه و ملاک خروج از این پژوهش عبارت‌اند از: داشتن سابقه اختلال روان‌پزشکی و مشکلات جسمانی شدید (طبق اظهارات خود معتادان)، عدم رضایت همکاری، نقص در تکمیل سؤالات. برای انجام این مطالعه با توجه شیوع ویروس کرونا ابتدا لازم بود که مراکز

1. Guadagnoli & Velicer

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

کاهش آسیب فعال سطح تهران شناسایی شوند. بدین منظور بعد از بررسی‌های به‌عمل‌آمده مشخص گردید که بیش از ۱۰ مرکز کاهش آسیب وابسته به بهزیستی در استان تهران و ۱۲ سرپناه شبانه فعال است، همچنین حدود ۱۵ مرکز کاهش آسیب نیز وابسته به دانشگاه‌های علوم پزشکی است که روزانه به بیش از ۳ هزار نفر خدمات‌رسانی می‌کنند. همچنین لازم به ذکر است اگرچه به دلیل شیوع ویروس کرونا بسیاری از مراکز خدمات‌رسانی به حالت تعطیل و نیمه تعطیل درآمده بودند، اما مراکز کاهش آسیب و سرپناه‌ها همچنان بدون تعطیلی به ارائه خدمات‌رسانی مشغول بودند و ضمناً یک مسئولیت دیگر نیز به آن‌ها به‌صورت ضمنی سپرده‌شده بود و آن پایش وضعیت علائم کرونا در بین مددجویان و ارائه خدمات و آموزش‌های لازم جهت پیشگیری از ویروس کرونا بود. درنهایت پژوهشگران با رعایت تمامی پروتکل‌های بهداشتی و با حفظ فاصله فیزیکی مؤثر به مراکز کاهش آسیب در سطح تهران مراجعه کردند که در این میان مرکز کاهش آسیب طنین فردا، مرکز کاهش آسیب ره‌جویان احیا تندرستی، مرکز کاهش آسیب پیروان همت، مرکز گذری کاهش آسیب اعتیاد شمشیری، مرکز گذری کاهش آسیب اعتیاد چترا و مرکز گذری کاهش آسیب شهر ری حاضر به همکاری شدند. همچنین ملاحظات اخلاقی مانند رازداری و محرمانه ماندن اطلاعات هویتی کاملاً رعایت شد. تحلیل داده‌ها نیز با نرم‌افزارهای SPSS23و AMOS23، با استفاده از روش آماری معادلات ساختاری انجام شد.

ابزار

۱- پرسشنامه طرح‌واره یانگ (فرم کوتاه)[1]: این پرسشنامه ۷۵ سؤال دارد که برای سنجش ۱۵ طرح‌واره ناسازگار اولیه که در ۵ حیطه طبقه‌بندی می‌شوند مورد استفاده قرار می‌گیرد. حیطه‌ی یک با نام بریدگی و طرد شامل طرح‌واره‌های محرومیت هیجانی (جملات ۱ تا ۵)، بی‌ثباتی/رهاشدگی (جملات ۶ تا ۱۰)، بی‌اعتمادی/بدرفتاری (جملات ۱۱ تا ۱۵)، انزوای اجتماعی/بیگانگی (جملات ۱۶ تا ۲۰) و نقص/شرم (جملات ۲۱ تا ۲۵) می‌شود.

1. Young schema questionnaire– short form

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

حیطه‌ی دو با نام خودگردانی و عملکرد مختل شامل طرح‌واره‌های شکست (جملات ۲۶ تا ۳۰)، وابستگی/بی‌کفایتی (جملات ۳۱ تا ۳۵)، آسیب‌پذیری در برابر بیماری و ضرر (جملات ۳۶ تا ۴۰) و گرفتار/خویشتن تحول نیافته (جملات ۴۱ تا ۴۵) می‌باشد. حیطه‌ی سه نیز با نام دیگر-جهت‌مندی شامل طرح‌واره‌های اطاعت (جملات ۴۶ تا ۵۰) و ایثارگری (جملات ۵۱ تا ۵۵) می‌باشد. حیطه‌ی چهار با نام گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری نیز شامل طرح‌واره‌های بازداری هیجانی (جملات ۵۶ تا ۶۰) و معیارهای سرسختانه (جملات ۶۱ تا ۶۵) و درنهایت حیطه‌ی پنجم با نام محدودیت‌های مختل که طرح‌واره‌های استحقاق/بزرگ‌منشی (جملات ۶۶ تا ۷۰) و خویشتن‌داری/خود-انضباطی ناکافی (جملات ۷۱ تا ۷۵) را شامل می‌شود (یانگ و براون، ۱۹۹۸). هر یک از ۷۵ عبارت این پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۵ نقطه‌ای نمره‌گذاری می‌شود. بارانوف، اوئی، چووکوان[1] (۲۰۰۶) در بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه در دو گروه استرالیایی و کره‌ای، آلفای کرونباخ را بین ۰/۹۴ تا ۰/۹۶ گزارش کرده‌اند. پایایی مقیاس به‌وسیله آلفای کرونباخ برای کل آزمون ۰/۹۶ و برای خرده مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۸۰ بود. این پرسشنامه در ایران توسط آهی در سال ۱۳۸۵ ترجمه و آماده اجراشده و همسانی درونی آن برحسب آلفای کرونباخ در گروه مؤنث ۰/۹۷ و در گروه مذکر ۰/۹۸ گزارش‌شده است (به نقل از خدابخشی کولایی، علیزاده، منصور، تقی پور و فلسفی نژاد، ۱۳۹۳). پایایی این ابزار به روش ضریب آلفای کرونباخ در پژوهش حاضر ۰/۹۷ محاسبه گردید.

۲- پرسشنامه ناامیدی بک[2]: این پرسشنامه دارای ۲۰ سؤال بوده و هدف آن سنجش میزان ناامیدی از ابعاد مختلف (یاس در دستیابی به خواسته‌ها، عدم اطمینان به آینده، بدبینی، نومیدی در مورد آینده، انتظار منفی نسبت به آینده) است. طیف پاسخگویی آن از نوع لیکرت ۱ تا ۵ بوده که این شیوه نمره‌گذاری در مورد سؤالات شماره ۱، ۳، ۵، ۶، ۸، ۱۰، ۱۳، ۱۵ و ۱۹ به‌صورت معکوس محاسبه می‌شود. این پرسشنامه دارای پنج بعد می‌باشد. بعد اول یاس در دستیابی به خواسته‌ها که شامل سؤالات ۱۶، ۲۰، ۱۷، ۱۳، ۲، ۹ می‌باشد. بعد بعدی عدم اطمینان به آینده که شامل سؤالات ۱۵، ۷، ۱۸، ۱۰، ۱، ۱۴

1. Baranoff, Oei, Cho& Kwon
2. Beck hopelessness scale

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]
[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

می‌باشد. بعد سوم بدبینی شامل سؤالات ۳، ۱۱ می‌باشد و بعد بعدی نومیدی در مورد آینده که شامل سؤالات ۴، ۱۲، ۱۹ می‌باشد و درنهایت بعد پنجم انتظار منفی نسبت به آینده که سؤالات ۸، ۵، ۶ را در برمی‌گیرد (گودرزی،۱۳۸۱). در نسخه لاتین برای این پرسشنامه، ضریب همسانی درونی برابر با ۰/۷۸ به‌دست‌آمده است که نشان از پایایی مناسب این ابزار دارد (بک، وایزمن، لستر و ترکسلر[1]،۱۹۷۴). در پژوهش گودرزی (۱۳۸۱) روایی هم‌زمان این پرسشنامه در داخل کشور با استفاده از آزمون همبستگی مقیاس با پرسشنامه افسردگی بک مورد تائید قرار گرفت. همچنین پایائی پرسشنامه یا قابلیت اعتماد آن با استفاده از روش اندازه‌گیری آلفای کرونباخ ۰/۷۹ به دست آمد که نشان‌دهنده پایایی خوب این ابزار است (گودرزی، ۱۳۸۱). علاوه بر آن در پژوهش حاضر ضریب پایایی این مقیاس به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۲ محاسبه گردید.

۳- پرسشنامه خود جرحی بدون خودکشی[2]: برای اندازه‌گیری خود جرحی بدون قصد خودکشی از پرسشنامه خود آسیبی[3] گراتز[4] (۲۰۰۱) شد. این پرسشنامه به‌منظور اندازه‌گیری انواع رفتارهای خود آسیبی در جامعه غیر بیمار طراحی‌شده است. آزمون شامل ۱۷ عبارت است و از ۱۱ رفتار (به‌عنوان‌مثال، به سروصورت زدن، خراشیدن و سوراخ کردن پوست، سوزاندن، حکاکی نوشته‌ها و عکس بر روی پوست (خال‌کوبی) و...) تشکیل‌شده است. عبارات در یک مقیاس ۶ درجه‌ای با گزینه‌های پاسخ از ۰ (هرگز) تا ۵ (پنج بار یا بیشتر) رتبه‌بندی می‌شوند. این پرسشنامه دارای پنج بعد می‌باشد بعد اول رفتارهای مربوط به بریدن، خراش دادن و ضربه زدن که شامل سؤالات ۱ تا ۶ می‌باشد. بعد دوم رفتارهای مربوط به سوزاندن و خال‌کوبی کردن که شامل سؤالات ۷ تا ۱۲ می‌باشد و بعد سوم نیز رفتارهای مربوط به استفاده از مواد شیمیایی و غیره است که شامل سؤالات ۱۳ تا ۱۷ می‌باشد (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). ضریب پایایی این پرسشنامه در نسخه لاتین در حوزه نوجوانان به روش آلفای کرونباخ برابر با ۰/۹۱ گزارش‌شده است (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲). نمرات بالاتر در این پرسشنامه نشان‌دهنده شدت بیشتر خود جرحی بدون

1. Beck, Weissman, Lester & Trexler
2. non-suicidal self-injury assessment tool
3. deliberate self-harm inventory
4. Gratz

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]
[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

خودکشی می‌باشد. این پرسشنامه در ایران توسط پیوسته‌گر در سال ۱۳۹۲ ترجمه و آماده اجراشده و همسانی درونی آن برحسب آلفای کرونباخ در نوجوانان ۰/۷۱ گزارش‌شده است (پیوسته‌گر، ۱۳۹۳). همچنین این ابزار در پژوهش دهقان، نادری، هاشمی و باعزت (۱۴۰۰) نیز مورداستفاده قرارگرفته است که پایایی و روایی آن نیز تائید گردید. پایایی این مقیاس در پژوهش حاضر به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۸ محاسبه گردید.

۴- پرسشنامه تجربه قلدری قربانی سایبری[1]: این پرسشنامه توسط آنتونیادو، کوکینوس و مارکوس[2] (۲۰۱۶) به‌منظور بررسی تجربه قلدری سایبری با قربانی سایبری در بین نوجوانان طراحی و اعتبار یابی شده است. شیوه نمره‌گذاری این برنامه به‌صورت طیف لیکرتی ۵ درجه‌ای از ۱ تا ۵ است. این پرسشنامه دارای دو عامل قربانی سایبری و قلدری سایبری است و هر عامل دارای ۱۲ سؤال است. ضریب پایایی این ابزار در نسخه لاتین به روش آلفای کرونباخ برای عامل قلدری سایبری برابر با ۰/۸۹ و برای عامل قربانی سایبری برابر با ۰/۸۰ گزارش‌شده است (آنتونیادو و همکاران، ۲۰۱۶). این پرسشنامه در ایران توسط بشرپور و زردی در سال ۱۳۹۸ ترجمه و آماده اجراشده و همسانی درونی آن برای عامل قلدری سایبری، عامل قربانی سایبری و کل مقیاس برحسب آلفای کرونباخ در نوجوانان به ترتیب ۰/۷۵، ۰/۷۸ و ۰/۷۹ گزارش‌شده است (بشرپور و زردی، ۱۳۹۸). در پژوهش حاضر نیز پایایی کل پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ برابر ۰/۹۵ به دست آمد.

یافته‌ها

میانگین سنی نوجوانان پسر وابسته به مواد ۱۹/۸۲ سال با انحراف استاندارد ۱/۹۸ بود. از این تعداد ۱۹/۱ درصد (۶۷ نفر) مدت‌زمان هفت ماه، ۱۶/۹ درصد (۵۹ نفر) هشت ماه، ۱۹/۴ درصد (۶۸ نفر) نه ماه، ۱۶/۶ درصد (۵۸ نفر) ده ماه، ۱۴/۳ درصد (۵۰ نفر) یازده ماه و ۱۳/۷ درصد (۴۸ نفر) دوازده ماه است که به اعتیاد دچار شده است. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش در جدول ۱ آمده است.

1. cyber-bullying/victimization experiences questionnaire

2. Antoniadou, Kokkinos & Markos

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

جدول۱: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

	متغیر	میانگین	انحراف استاندارد
طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	حیطه بریدگی و طرد	۱۱۳/۷۶	۱۳/۲۳
	حیطه خودگردانی و عملکرد مختل	۸۳/۸۶	۱۲/۷۱
	حیطه دیگر-جهت‌مندی	۴۶/۳۷	۵/۶۹
	حیطه گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد و بازداری	۴۲/۰۷	۸/۰۷
	حیطه محدودیت‌های مختل	۳۸/۱۰	۸/۷۰
	نمره کل طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	۳۲۴/۱۸	۴۳/۷۳
ناامیدی	یاس	۲۱/۹۸	۴/۴۱
	عدم اطمینان به آینده	۲۰/۴۷	۴/۴۹
	بدبینی	۶/۷	۱/۶۴
	ناامیدی در مورد آینده	۸/۷۱	۲/۵۴
	انتظار منفی نسبت به آینده	۱۲/۱۸	۳/۱۰
	نمره کل ناامیدی	۷۰/۰۷	۱۴/۴۹
خودجرحی بدون خودکشی	مربوط به بریدن، خراش دادن و ضربه زدن	۲۲/۱۶	۶/۲۳
	مربوط به سوزاندن و خال‌کوبی کردن	۱۸/۶۳	۵/۱۵
	مربوط به استفاده از مواد شیمیایی و غیره	۱۵/۰۲	۴/۹۴
	نمره کل خود جرحی بدون خودکشی	۵۵/۸۲	۱۳/۱۲
قلدری سایبری	قربانی سایبری	۳۴/۲۴	۹/۴۶
	قلدری سایری	۳۴/۵۶	۹/۵۵
	نمره کل تجربه قلدری- قربانی سایبری	۶۸/۸۱	۱۸/۹۶

جدول ۲ ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش را نشان می‌دهد. بررسی ضرایب نشان می‌دهد که تمامی ابعاد طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و تمامی ابعاد ناامیدی با خود جرحی بدون خودکشی و تجربه قلدری- قربانی سایبری رابطه مثبت و معنی‌داری دارند. همچنین رابطه تجربه قلدری- قربانی سایبری با خود جرحی بدون خودکشی نیز رابطه مثبت و معنی‌داری دارد.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

جدول ۲: ضرایب همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱	۱۲	۱۳	۱۴	۱۵	۱۶	۱۷	۱۸	۱۹
۱. بریدگی و طرد	–																		
۲. خودگردانی و عملکرد مختل	۰/۷۵**	–																	
۳. دیگر–جهت‌مندی	۰/۸۸**	۶۰/**	–																
۴. گوش‌به‌زنگی بیش‌ازحد	۰/۹۰**	۰/۷۷**	۰/۶۹**	–															
۵. محدودیت‌های مختل	۰/۶۴**	۰/۹۵**	۰/۵۲**	۰/۷۰**	–														
۶. طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	۰/۹۳**	۰/۹۳**	۰/۸۰**	۰/۹۱**	۰/۸۷**	–													
۷. یاس	۰/۵۲**	۰/۵۸**	۰/۴۷**	۰/۵۱**	۰/۵۸**	۰/۶۰**	–												
۸. عدم اطمینان به آینده	۰/۵۴**	۶۰/**	۰/۴۸**	۰/۵۵**	۰/۶۰**	۰/۶۲**	۰/۸۸**	–											
۹. بدبینی	۰/۳۸**	۰/۴۲**	۰/۳۲**	۰/۳۷**	۰/۴۳**	۰/۴۴**	۰/۷۹**	۰/۶۵**	–										
۱۰. ناامیدی در مورد آینده	۰/۴۳**	۰/۴۵**	۰/۳۹**	۰/۴۲**	۰/۴۵**	۰/۴۸**	۰/۷۳**	۰/۶۷**	۰/۶۷**	–									
۱۱. انتظار منفی نسبت به آینده	۰/۴۶**	۰/۵۱**	۰/۴۱**	۰/۴۶**	۰/۵۱**	۰/۵۳**	۰/۷۳**	۰/۸۷**	۰/۴۶**	۰/۵۲**	–								
۱۲. ناامیدی	۰/۵۴**	۰/۶۰**	۰/۴۹**	۰/۵۴**	۰/۶۰**	۰/۶۲**	۰/۹۵**	۰/۹۶**	۰/۷۷**	۰/۷۹**	۰/۸۸**	–							
۱۳. مربوط به بریدن و ...	۰/۴۹**	۰/۵۴**	۰/۳۹**	۰/۵۲**	۰/۵۳**	۰/۵۶**	۰/۴۴**	۰/۴۶**	۰/۳۷**	۰/۳۸**	۰/۳۸**	۰/۴۷**	–						
۱۴. مربوط به سوزاندن و.	۰/۴۴**	۰/۴۸**	۰/۳۸**	۰/۴۸**	۰/۴۷**	۰/۵۰**	۰/۴۶**	۰/۴۵**	۰/۳۷**	۰/۳۸**	۰/۳۹**	۰/۴۷**	۰/۶۲**	–					
۱۵. استفاده از مواد شیمیایی و.	۰/۳۲**	۰/۴۰**	۰/۲۵**	۰/۳۵**	۰/۴۰**	۰/۳۹**	۰/۳۱**	۰/۲۹**	۰/۲۲**	۰/۳۱**	۰/۲۰**	۰/۳۱**	۰/۳۹**	۰/۳۵**	–				
۱۶. خود جرحی بدون خودکشی	۰/۵۳**	۰/۵۹**	۰/۴۳**	۰/۵۷**	۰/۵۹**	۰/۶۱**	۰/۵۱**	۰/۵۱**	۰/۴۰**	۰/۴۵**	۰/۴۱**	۰/۵۲**	۰/۸۷**	۰/۸۲**	۰/۷۰**	–			
۱۷. قربانی سایبری	۰/۵۷**	۰/۵۷**	۰/۴۸**	۰/۶۰**	۰/۵۶**	۰/۶۲**	۰/۵۳**	۰/۵۴**	۰/۴۲**	۰/۴۹**	۰/۴۴**	۰/۵۶**	۰/۴۸**	۰/۳۹**	۰/۳۴**	۰/۵۱**	–		
۱۸. قلدری سایبری	۰/۵۶**	۰/۵۷**	۰/۴۸**	۰/۵۹**	۰/۵۵**	۰/۶۲**	۰/۵۳**	۰/۵۳**	۰/۴۳**	۰/۴۹**	۰/۴۳**	۰/۵۵**	۰/۴۷**	۰/۳۹**	۰/۳۵**	۰/۵۱**	۰/۹۸**	–	
۱۹. تجربه قلدری– قربانی سایبری	۰/۵۷**	۰/۵۷**	۰/۴۸**	۰/۶۰**	۰/۵۶**	۰/۶۲**	۰/۵۳**	۰/۵۴**	۰/۴۲**	۰/۴۹**	۰/۴۳**	۰/۵۶**	۰/۴۸**	۰/۳۹**	۰/۳۴**	۰/۵۱**	۰/۹۹**	۰/۹۹**	–

برای بررسی روابط علی و ساختاری بین متغیرهای پژوهش از روش مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده‌شده است. از بین روش‌های مختلفی که برای تخمین پارامترهای مدل وجود دارد در پژوهش حاضر از متداول‌ترین روش یعنی روش حداکثر درست نمایی[1] در مدل معادلات ساختاری استفاده‌شده است. پیش‌شرط استفاده از این روش نرمال بودن چند متغیره‌ای است که با توجه به مقادیر کشیدگی و چولگی می‌توان گفت توزیع داده‌ها نرمال است و پیش‌فرض نرمال بودن برقرار است و دومین پیش‌شرط این است که سطح سنجش متغیرها بالاتر از مقیاس ترتیبی باشد که این شرط نیز برقرار است.

اجرای تحلیل در مدل معادلات ساختاری شامل دو مرحله کلی است: تحلیل عاملی تأییدی و سپس مدل معادلات ساختاری. برای بررسی مدل اندازه‌گیری، بعد از بررسی ضرایب مسیر و شاخص‌های برازش مدل مشخص گردید که مدل مفروض پژوهش حاضر دارای برازش نیست، یکی از ضرایب مسیر نیز معنادار نبود. بدین ترتیب بر روی مدل اولیه اندازه‌گیری اصلاحات لازم انجام شد که بدین شرح بود: مسیر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه به حیطه محدودیت‌های مختل ضریب معنادار ۰/۵۰ را داشت اما چون مقدار آن از نقطه برش ضرایب مسیر در پژوهش‌های علوم رفتاری که اغلب بزرگ‌تر از ۰/۶۰± در نظر گرفتند (ورعی، مومنی و مرادی، ۱۳۹۹) و همچنین سایر ضرایب مسیر حیطه‌های این سازه کمتر بود، از مدل پژوهش حذف گردید، همچنین یک کوواریانس خطا بین سازه‌های حیطه خودگردانی و عملکرد مختل با حیطه‌های دیگر-جهت مندی و گوش‌به‌زنگی و همچنین بین این دو حیطه باهم که از زیر سازه‌های طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه هستند رسم شد. از طرفی یک کوواریانس خطا بین سازه‌های یاس با بدبینی و ناامیدی در مورد آینده و همچنین بین بدبینی و ناامیدی در مورد آینده و انتظار منفی نسبت به آینده از زیر سازه‌های ناامیدی رسم گردید و بعدازاین اصلاحات مجدد مدل اجرا شد. همان‌طور که در جدول ۳ نشان داده‌شده است، می‌توان گفت که شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری بعد از اصلاح مدل، بیانگر برازش مطلوب مدل است.

1. maximum likelihood

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

جدول ۳: شاخص‌های برازش مدل اندازه‌گیری، قبل و بعد از انجام اصلاح

شاخص	x^2	Df	x^2/df	GFI	AGFI	RMSEA	NFI	CFI	IFI	TLI
قبل از اصلاح	۱۴۷۶/۳۹۰	۸۴	۱۷/۵۷۶	۰/۷۰۳	۰/۵۷۶	۰/۲۱۸	۰/۷۱۹	۰/۷۸۵	۰/۷۸۶	۰/۷۳۱
بعد از اصلاح	۱۵۰/۲۲۹	۶۴	۲/۳۴۷	۰/۹۴۴	۰/۹۰۹	۰/۰۶۲	۰/۹۷۳	۰/۹۸۴	۰/۹۸۴	۰/۹۷۷
مقادیر مطلوب	–	–	کمتر از ۳	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	کمتر از ۰/۰۸	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰	بیشتر از ۰/۹۰

پس از اطمینان از مناســـب بودن برازش مدل اندازه‌گیری، مدل نهایی اندازه‌گیری بر اساس آخرین تغییرات به‌صورت شکل ۲ رسم شد. شکل ۲ نشانگر مدل نهایی اندازه‌گیری متغیرهای پژوهش است.

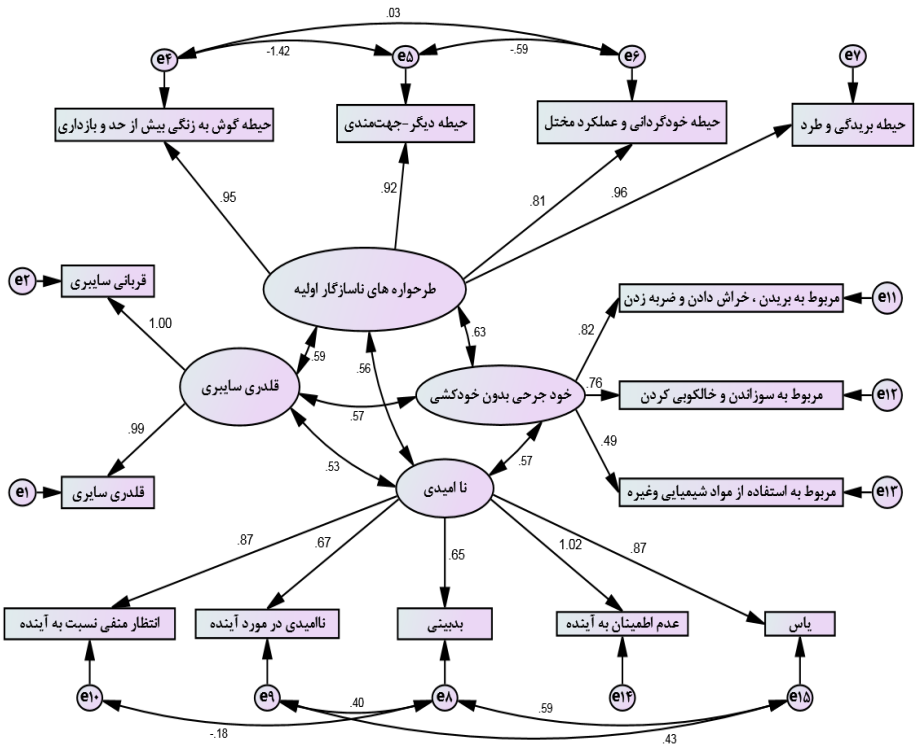

شکل ۲: مدل اندازه‌گیری (تحلیل عاملی تأییدی) خود جرحی بدون خودکشی بر پایه قلدری سایبری بعد از اعمال اصلاحات لازم

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

درنهایت پس از اطمینان از مناســـب بودن برازش مدل اندازه‌گیری، مدل معادلات ســـاختاری را با پیروی از مدل پژوهش بر اســـاس آخرین تغییرات در مدل اندازه‌گیری (تحلیل عامل تأییدی) شکل ۳ رسم شد.

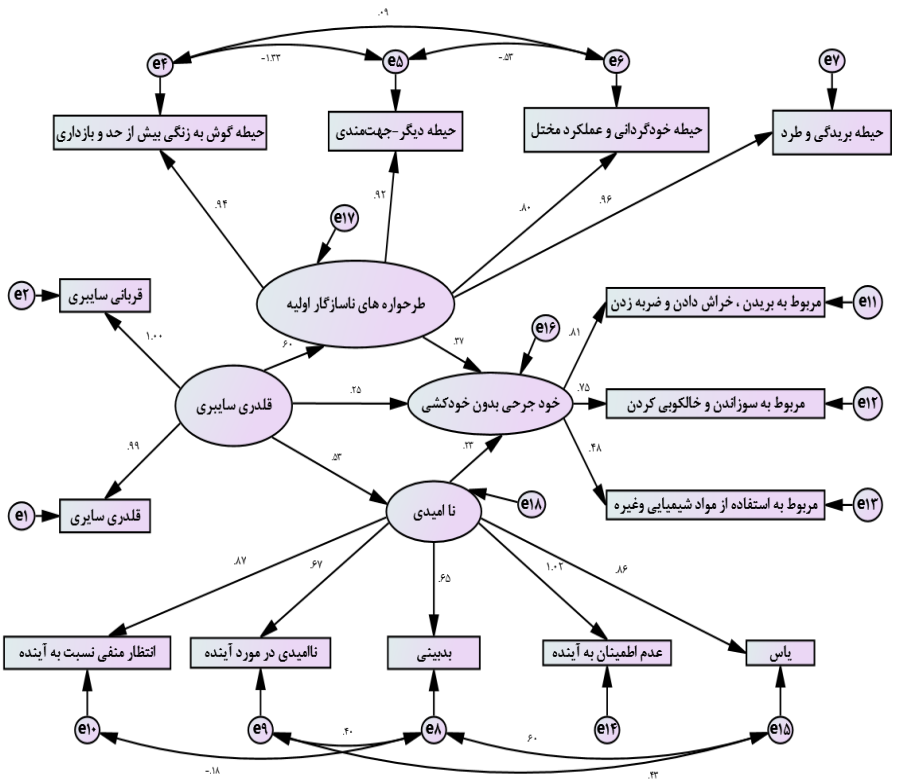

شکل ۳: مدل معادلات ساختاری خود جرحی بدون خودکشی بر پایه قلدری سایبری

شـکل ۳ روابط سـاختاری بین متغیرهای پژوهش را نشـان می‌دهد. بر این اسـاس نتایج ضریب مسیر اثر مستقیم قلدری سایبری بر خود جرحی بدون خودکشی بدون حضور متغیر میانجی یا همان اثر کل، ضـــریب اثر مســـتیم قلدری ســـایبری بر ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ضریب تأثیر ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر خود جرحی بدون خودکشی در جدول ۴ ارائه‌شده است.

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

جدول ٤: مسیرها و ضرایب استاندارد و غیراستاندارد مسیرهای مستقیم

مسیرها	ضریب استاندارد	ضریب غیراستاندارد	خطای استاندارد	نسبت بحرانی	معناداری	نتیجه
بزه دیدگی ناشی از قلدری سایبری ← طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه	۰/۵۹	۰/۸۰	۰/۰۶۱	۱۳/۱۲۸	۰/۰۰۱	تائید شد
بزه دیدگی ناشی از قلدری سایبری← ناامیدی	۰/۵۳	۰/۰۵	۰/۰۰۶	۹/۴۵۰	۰/۰۰۱	تائید شد
بزه دیدگی ناشی از قلدری سایبری←خود جرحی بدون خودکشی	۰/۲۴	۰/۱۲	۰/۰۳۶	۳/۶۳۶	۰/۰۰۱	تائید شد
طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه←خود جرحی بدون خودکشی	۰/۳۶	۰/۱۴	۰/۰۲۴	۶/۰۸۸	۰/۰۰۱	تائید شد
ناامیدی←خود جرحی بدون خودکشی	۰/۲۳	۱/۱۰	۰/۲۷۰	۴/۰۹۷	۰/۰۰۱	تائید شد

با توجه به نتایج جدول ۴ قلدری سایبری بر خود جرحی بدون خودکشی بدون حضور متغیرهای میانجی‌گر اثر مثبت و معناداری دارد. هم‌چنین تأثیر مستقیم و معناداری بر ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه دارد. از طرفی ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تأثیر مثبت و معناداری را بر خود جرحی بدون خودکشی نشان می‌دهد. همچنین جهت آزمون رابطه غیرمستقیم قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی از طریق متغیرهای میانجی یعنی ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه از روش بوت استراپ[1] در دستور کامپیوتری پریچر و هیز[2] (۲۰۰۸)، استفاده شد که نتایج آن نیز در جدول ۵ ارائه‌شده است.

جدول ٥: نتایج روش بوت استراپ در بررسی مسیرهای غیرمستقیم و واسطه‌ای

مسیرها	بوت	خطای استاندارد بوت	حد بالای بوت	حد پایین بوت	معناداری
قلدری سایبری← طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه←خود جرحی بدون خودکشی	۰/۱۷۱۹	۰/۰۳۰۵	۰/۱۱۴۲	۰/۲۳۲۸	معنی‌دار است
قلدری سایبری←ناامیدی←خود جرحی بدون خودکشی	۰/۰۷۳۹	۰/۰۲۷۰	۰/۰۲۳۴	۰/۱۲۸۸	معنی‌دار است
قلدری سایبری←طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه و ناامیدی← خود جرحی بدون خودکشی	۰/۲۴۵۸	۰/۰۳۱۵	۰/۱۸۴۲	۰/۳۰۸۵	معنی‌دار است

1. Bootstrap
2. Pricher & Hayes

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]
[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

در روش بوت استراپ جهت تمامی مسیرهای غیرمستقیم، سطح اطمینان ۹۵ درصدی و تعداد نمونه‌گیری مجدد بوت استراپ برای مسیرهای غیرمستقیم ۵۰۰۰ انتخاب شد. همان‌طور که در جدول ۵ ملاحظه می‌شود، در مسیرهای غیرمستقیم حد بالا و حد پایین صفر را در برنمی‌گیرند. بنابراین، مسیرهای غیرمستقیم معنی‌دار است و تائید می‌شود. لذا با توجه به نتایج فوق و همچنین نتایج آزمون میانجی‌گری می‌توان گفت اثر مستقیم قلدری سایبری بر خود جرحی بدون خودکشی در مدل میانجی با حضور ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه معنادار است یعنی اینکه ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه توانسته است رابطه بین قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی را میانجی‌گری کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر رابطه بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و خود جرحی بدون خودکشی و همچنین نقش واسطه‌ای ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در رابطه بین این دو متغیر را برای اولین بار در نمونه‌ای از نوجوانان پسر ایرانی وابسته به مواد مخدر بررسی کرد. همان‌طور که انتظار می‌رفت، بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری تأثیر مستقیمی بر خود جرحی بدون خودکشی داشت. این نتیجه با شواهد قبلی که از ارتباط مثبت بین قربانی شدن قلدری سنتی یا قربانی سایبری و خود جرحی بدون خودکشی در میان نوجوانان حمایت می‌کند (ژو و همکاران، ۲۰۲۱؛ وو و همکاران، ۲۰۲۱؛ وانگ و لیو، ۲۰۲۱؛ ورگارا و همکاران، ۲۰۱۹؛ جان و همکاران، ۲۰۱۸؛ مور و همکاران، ۲۰۱۷) و همچنین با نظریه فشار عمومی[1] (آگنیو[2]، ۲۰۱۷) و مدل بین فردی خود جرحی غیر خودکشی همخوانی دارد (پرینشتاین و همکاران، ۲۰۰۹). از منظر نظری این یافته را می‌توان به دو صورت تبیین نمود. در استدلال اول می‌توان گفت که قلدری با فشار عمومی قوی‌تری مرتبط است که رفتارهای انحرافی مانند خود جرحی غیر خودکشی را پیش‌بینی می‌کند؛ پس منطقی به نظر می‌رسد که در مطالعه حاضر بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری به‌عنوان یک فشار عمومی قوی منجر به رفتارهای خود جرحی غیر خودکشی گردد. استدلال دیگر این نتیجه را این‌گونه توضیح می‌دهد که خودجرحی غیر خودکشی در قربانیان به‌عنوان یک استراتژی

1. general strain theory
2. Agnew

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

مقابله‌ای ناسازگار برای تنظیم احساسات منفی ناشی از تعارضات بین فردی، مانند قربانی آزاری سایبری در نظر گرفته می‌شود. بنابراین هنگامی‌که نوجوان معتاد در معرض این احساسات منفی شدید ناشی از قربانی قلدری سایبری شدن قرار می‌گیرد با توجه به ضعف در راهبردهای مقابله‌ای سازگار به خود جرحی بدون قصد خودکشی به‌عنوان یک راهبرد ناسازگارانه متوسل می‌شود که از این طریق بتواند تعارضات بین فردی را کاهش دهد و احساسات منفی خویش را تنظیم کند. از دیدگاه تجربی، یک تبیین ممکن است این باشد که مشکلات درونی و بیرونی قربانیان آزار و اذیت سایبری، مانند علائم اضطراب، علائم افسردگی، تنهایی، عزت‌نفس ضعیف و رفتارهای تهاجمی و ضداجتماعی، با افزایش خطر خود جرحی غیر خودکشی مرتبط هستند. لذا به‌صورت کلی می‌توان گفت که قربانی شدن شرایط شکل‌گیری و اقدام به خود جرحی بدون خودکشی را افزایش و موانع این رفتار را کاهش می‌دهد.

یکی دیگر از یافته‌های مطالعه حاضر تأثیر مستقیم بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه است. این یافته نیز با نتایج مطالعات قبلی که از ارتباط مثبت بین بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه حمایت می‌کند، همسو و هماهنگ است (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ فورا-گارسیا و همکاران، ۲۰۲۱؛ کالوت و همکاران، ۲۰۱۸؛ آمرمن و براون، ۲۰۱۸؛ کلس و همکاران، ۲۰۱۰). در تبیین این یافته نیز در سطح نظری می‌توان از مدل استرس– حساسیت[1] کمک گرفت (کالوت، اروه و هانکین[2]، ۲۰۱۵) بنابراین طبق این مدل می‌توان گفت قربانی شدن می‌تواند به تحریک افکار، رفتارها و احساساتی کمک کند که طرح‌واره‌های از قبل موجود را در جای خود نگه می‌دارد و آن‌ها را تداوم می‌بخشد؛ چراکه قربانی قلدری سایبری شدن یک عامل استرس‌زا شدید بین فردی است و بنابراین می‌تواند طرح‌واره‌هایی را فعال کند که شامل باورها و احساسات مربوط به روابط با دیگران است. لذا وقوع تجارب قربانی شدن می‌تواند شناخت‌ها و احساساتی را مانند ادراک از خود به‌عنوان فردی معیوب و طردشده توسط دیگران و این انتظار که دیگران از فرد سوءاستفاده کنند، فعال و تقویت کند. در تبیین

1. Diathesis stress model
2. Hankin

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]
[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

دیگر می‌توان این‌گونه اســتدلال کرد که بزه‌دیدگی ناشــی از قلدری ســایبری به دلیل ویژگی‌های مانند تجارب مکرر توهین، انتقاد و تحقیر آنلاین که در بســیاری از موارد توسط تعداد زیادی از بینندگان دیده می‌شود، انواع خاصی از باورهای مورد تائید قربانیان شامل تلقی خود به‌عنوان یک شکست‌خورده، درک دنیای اجتماعی به‌عنوان تهدیدکننده، دیدن خود به‌عنوان نامحبوب، نامطلوب، غیر جذاب و به‌طورکلی داشــتن دیدگاه منفی نســبت به خود، جهان و آینده را فعال، تقویت و ایجاد می‌کند و این خودپنداری‌ها درواقع همان محتویات طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌باشد؛ بنابراین منطقی است که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری موجب افزایش طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌شوند.

یکی دیگر از یافته‌های مدل مطالعه حاضــر تأثیر مســتقیم بزه‌دیدگی ناشــی از قلدری ســایبری بر ناامیدی اســت. این یافته با شــواهد قبلی که از ارتباط مثبت بین قربانی شــدن قلدری ســنتی یا قربانی ســایبری و خود جرحی بدون خودکشــی در میان نوجوانان حمایت می‌کند (چو و همکاران، ۲۰۱۸؛ وانگ و همکاران، ۲۰۱۵؛ یانگ و همکاران، ۱۹۹۶) و با نظریه ناامیدی رز و آبرامسون (۱۹۹۲) همسو و هماهنگ است. بر این اساس در تبیین این یافته می‌توان گفت که بزه‌دیدگی ناشی قلدری سایبری به‌عنوان یک عامل استرس‌زایی که عموماً مزمن و غیرقابل‌کنترل هستند و ارزش شــخصــی افراد را تهدید می‌کنند یا مســتقیماً اسناد منفی برای آن‌ها ایجاد می‌کنند به ایجاد ناامیدی منجر می‌شوند. همچنین شناخت‌های ناســازگار و باورهای مربوط به خود و جهان (به‌عنوان‌مثال، عزت‌نفس پایین و ارزش خود) عوامل اصــلی ناامیدی هســتند و افرادی که تجربه قربانی شــدن قلدری ســایبری را دارند، معمولاً این شــناخت‌های منفی و ناســازگار را دارند و دنیای بیرون و ســایر افراد را تهدیدکننده، غیرقابل‌اعتماد و غیرقابل‌کنترل می‌دانند. بنابراین نه‌تنها رویداد منفی بلکه تفسیر فرد از رویداد منفی نیز در ایجاد ناامیدی نقش دارد.

یکی دیگر از یافته‌های مطالعه حاضــر تأثیر مســتقیم ناامیدی بر خود جرحی بدون خودکشی است. این یافته نیز با نتایج مطالعات قبلی که از ارتباط مثبت بین ناامیدی و خود جرحی بدون خودکشی حمایت می‌کند همسو و هماهنگ است (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ همیلتون و همکاران، ۲۰۱۳؛ پرینشــتاین و همکاران، ۲۰۰۹؛ کورتنی و همکاران، ۲۰۰۸).

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

در تبیین این یافته از نگاه مدل بین فردی خود جرحی می‌توان این‌گونه اســتدلال کرد که هنگام تجربه ناامیدی، افراد ممکن است دچار شک به خود شوند و این شناخت منفی که از خود دارند ممکن است به احساس ناامیدی کمک کند باگذشت زمان، با تداوم احساس ناامیدی، این افراد ممکن اســت درک ناامیدانه‌ای از خود و حتی کل جهان پیدا کنند. در این زمان، خود جرحی بدون خودکشی ممکن است به‌عنوان یک استراتژی ناسازگارانه برای کاهش ناامیدی و ایجاد امید اســتفاده شــود. چراکه خود جرحی بدون خودکشــی می‌تواند احساسات غیرقابل‌تحمل و افکار غیرقابل بیان فرد را بیان کند.

یکی دیگر از یافته‌ها مطالعه حاضر تأثیر مستقیم طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه بر خود جرحی بدون خودکشی است. این یافته نیز با نتایج مطالعات قبلی که از ارتباط مثبت بین ناامیدی و خود جرحی بدون خودکشی حمایت می‌کند همسو و هماهنگ دانست (ژاو و همکاران، ۲۰۲۲؛ کالوت و همکاران، ۲۰۱۸؛ آمرمن و براون، ۲۰۱۸؛ کالوت، ۲۰۱۴؛ کلس و همکاران، ۲۰۱۰). این یافته نیز با نگاهی بر مدل بین فردی خود جرحی قابل تبیین است. بر این اساس طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در قالب افکار منفی و عواطف ناخوشایند ظاهر می‌شــوند و با توجه به این امر که نوجوان وابســته به مواد تهی از راهبردهای مقابله‌ی سازگارانه است، از راهبرد ناسازگارانه‌ای مانند خود جرحی بدون قصد خودکشی صرفاً به‌منظور تخلیه هیجانی و فائق آمدن بر هیجانات و عواطف منفی و نامطلوب درونی بهره می‌برد.

درنهایت مدل نهایی پژوهش نشان داد که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر خود جرحی بدون خودکشی از طریق ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه تأثیر غیرمستقیم مثبتی دارد. اگرچه مطالعه‌ای جهت بررسی همخوانی یا عدم همخوانی این یافته یافت نشد، اما می‌توان به‌صورت کلی این یافته را با تمامی مطالعاتی که در یافته‌های پیش‌تر همخوانی آن‌ها بررسی شد همخوان و همسو دانست. در تبیین این یافته می‌توان این‌گونه استدلال کرد که تجربه قربانی شــدن از طریق فناوری‌های جدید، تغییرات عمیقی را در طرح‌واره‌هایی ایجاد می‌کند که نحوه درک واقعیت را مشخص می‌کنند. به‌طور ویژه، آزار و اذیت سایبری می‌تواند باعث ایجاد بی‌اعتمادی نسبت به دیگران شود. آزار و اذیت‌های

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

مداوم منجر به این باور می‌شود که افراد عمداً به دیگران آسیب می‌رسانند که به انزوای نوجوانان وابسته به مواد کمک می‌کند. علاوه بر این، قربانیان خود را به‌عنوان فردی معیوب در نظر می‌گیرند. بنابراین، نتایج حاکی از آن است که تأثیر بزه‌دیدگی بر خود جرحی با تغییرات در سیستم شناختی نوجوان وابسته به مواد انجام می‌شود. همچنین مطابق با مدل روانی-اجتماعی افسردگی ارائه‌شده توسط براون و هریس[1] (۱۹۷۸)، سطح ناامیدی بالا و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه ممکن است به‌عنوان یک حساسیت[2] برجسته‌تر در این مدل در نظر گرفته شوند، زیرا سطح ناامیدی بالا و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه با برخی از ویژگی‌های منفی رشد، مانند رفتارهای آسیب‌رسان مرتبط است. یافته‌های مطالعه حاضر بسیار بدیع و جدید است و می‌تواند شواهد مناسبی برای گسترش تئوری ناامیدی را نیز ارائه دهد. در این راستا قربانی آزار و اذیت سایبری شدن، به‌عنوان نوعی استرسور مکرر، مزمن و غیرقابل‌کنترل، می‌تواند احساسات منفی شدید قربانیان (مانند ترس، درماندگی و احساس آسیب‌پذیری) را برانگیزد، ارزش خود را کاهش دهد و اسناد خود سرزنش کردن را به آن‌ها القا کند. با وقوع مکرر حادثه بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری (که ممکن است به‌راحتی از کنترل قلدر (بزه‌کار) و قربانی (بزه‌دیده) خارج شود)، افراد ممکن است نسبت‌های امیدوارکننده اولیه را به اسناد ناامیدکننده تغییر دهند که منجر به ناامیدی بیشتر و فعال شدن طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه می‌شود و درنتیجه طبق مدل بین فردی که در مقدمه نیز بدان اشاره شد رفتارهای خود جرحی می‌تواند به‌عنوان یک استراتژی مقابله‌ای ناسازگار برای کاهش این استرس یا تنش از طرف فرد بزه‌دیده بکار گرفته شود.

درنهایت ذکر دو نکته ضروری به نظر می‌رسد. اولاً آنکه اگرچه اثر میانجی ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه قابل‌توجه است، اما این تأثیر در مقایسه با تأثیر مستقیم بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی قوی نیست. یک تبیین احتمالی ممکن است این باشد که اثرات کوتاه‌مدت و بلندمدت بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری بر احساسات منفی افراد وجود دارد. بدین‌صورت که در کوتاه‌مدت، پس از آزار سایبری، نوجوانان وابسته به مواد ممکن است به‌راحتی به‌عنوان

1. Brown & Harris
2. diathesis

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

پاسخی فوری به این رویداد منفی، طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه خود را به کار بگیرند. در درازمدت نیز نوجوانان ممکن است به دلیل تجارب مستمر و مزمن قربانی آزار سایبری، احساس ناامیدی داشته باشند که به‌نوبه خود منجر به تائید طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه آن‌ها می‌شود. تحقیقات آتی می‌تواند از طرح‌های آزمایشی و طولی برای آزمایش این فرضیه استفاده کند. علاوه بر این، این نتیجه ممکن است دلالت بر این داشته باشد که برخی عوامل دیگر نقش واسطه‌ای در ارتباط بین قربانی شدن آزار اینترنتی و رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی ایفا می‌کنند و تحقیقات آینده می‌توانند میانجی‌های بیشتری را برای درک بهتر پیامدهای نامطلوب قربانی شدن آزار سایبری را بررسی کنند.

دوم آنکه نتایج این پژوهش به‌طور عمده هشداری در مورد گسترش پدیده بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری در بین نوجوانان وابسته به مواد است. به‌طور ویژه، تمامی نوجوانان شرکت‌کننده در این مطالعه قربانی حداقل یک آزار و اذیت اینترنتی بودند. علاوه بر این، نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد که میزان شیوع آزار و اذیت سایبری در حال افزایش است؛ زیرا این نرخ‌ها به‌طور قابل‌توجهی بالاتر از نرخ‌هایی است که با همان ابزار در سال ۱۳۹۸ در نوجوانان ایرانی (بشرپور و زردی، ۱۳۹۸) و همچنین در مطالعه‌ای دیگر با ابزار مشابه در کاربران اینترنت و شبکه‌های اجتماعی (جامی پور و همکاران، ۱۳۹۹) و میزان شیوع به‌دست‌آمده در مطالعات رحمتی و همکاران (۱۴۰۰) و ایزکیان و همکاران (۱۳۹۷) به‌دست‌آمد. در مطالعات مذکور، به‌طور میانگین نویسندگان دریافتند که حدوداً ۲۰ تا ۴۰ درصد از نوجوانان ادعا می‌کنند که از نوعی آزار و اذیت سایبری رنج‌برده‌اند، درحالی‌که در مطالعه حاضر، ۱۰۰ درصد از نوجوانان وابسته به مواد ادعا کرده‌اند که قربانی شده‌اند که به معنای افزایش ۶۰ درصدی در ۳ سال اخیر است؛ بنابراین، جامعه به‌موازات افزایش استفاده از فناوری‌های جدید به‌خصوص در دوران قرنطینه ناشی از کرونا در میان نوجوانان، با پدیده‌ای رو به رشد مواجه گردیده است. هنگام مقایسه این داده‌ها با داده‌های به‌دست‌آمده در سایر کشورها نیز الگوی مشابهی مشاهده می‌شود. به‌عنوان‌مثال، در یک مطالعه میان فرهنگی، نویسندگان مشاهده کردند که در ایتالیا، بریتانیا و اسپانیا، افزایش

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

اســـتفاده از فناوری‌های جدید (کامپیوتر و تلفن همراه) قابل‌توجه بوده و این افزایش با افزایش رفتار قلدری سایبری مرتبط بوده است (گنتا[1] و همکاران، ۲۰۱۲).

درنهایت با عنایت به نرخ بالای بزه‌دیدگی ناشـی از قلدری سـایبری به‌دسـت‌آمده در این مطالعه، لزوم اجرای برنامه‌های پیشگیرانه روشن می‌گردد. لذا توجه به برنامه‌هایی مانند آموزش شـایسـتگی اجتماعی (گرادینگر، یاناگیدا، اسـترومایر و اسـپیل[2]، ۲۰۱۶) با هدف پیشـگیری و جلوگیری از بزهکاری سـایبری نوجوانان وابسـته به مواد یا قربانی شـدن آن‌ها ضروری به نظر می‌رسد (شاه‌محمدی و تاهو، ۱۳۹۳). علاوه بر این، مداخلات طراحی‌شده برای کاهش اثرات بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری باید بر کاهش سطوح شناخت منفی ازجمله ناامیدی و طرح‌واره‌های ناســـازگار اولیه تمرکز کنند و به قربانیان کمک کند تا دیدگاه مثبتی نســبت به خود ایجاد کنند و به ســایر افراد اعتماد کنند تا بدین‌وســیله خطر انجام رفتارهای خود جرحی بدون قصـــد خودکشـــی در آنان کاهش یابد. در یک نتیجه‌گیری کلی، مطالعه حاضر دانش موجود در مورد مکانیسم‌هایی که بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سـایبری را به رفتارهای خود جرحی بدون قصـد خودکشـی در نوجوانی مرتبط می‌کند، گسـترش می‌دهد. مطالعه حاضـر به‌طور خاص ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسـازگار اولیه را به‌عنوان دو واســطه برای توضــیح چگونگی ارتباط بزه‌دیدگی ناشـــی از قلدری سـایبری با رفتارهای خود جرحی بدون قصد خودکشی مورد بررسـی قرارداد. نتایج نشـان داد که ناامیدی و طرح‌واره‌های ناســـازگار اولیه تا حدی رابطه بین بزه‌دیدگی ناشـــی از قلدری سـایبری و رفتارهای خود جرحی بدون قصـد خودکشـی را میانجی‌گری می‌کند. یافته‌های مطالعه حاضر اهمیت تمرکز بر ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه را به هنگام تدوین مداخلاتی باهدف کاهش تأثیرات منفی قربانی شدن آزار سایبری نشان می‌دهد.

مطالعه حاضر دارای چندین محدودیت است. اولین محدودیت به شیوع ویروس کرونا و محدودیت‌های ناشـی از این بیماری مربوط می‌باشـد که فرآیند جمع‌آوری داده‌ها را با سختی روبرو کرد. همچنین شیوع این بیماری و اضطراب ابتلای به آن در معتادان می‌تواند

1. Genta

2. Gradinger, Yanagida, Strohmeier & Spiel

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

روابط ساختاری پژوهش حاضر را تحت تأثیر قرار داده باشد. لذا پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده ضمن تکرار این مطالعه نقش اضطراب کرونا به‌عنوان یک متغیر تعدیل‌گر یا میانجی‌گر بررسی شود. محدودیت بعدی این پژوهش استفاده از طرح تحقیق مقطعی بود؛ لذا روابط علی در این مطالعه قابل استنباط نیست، بنابراین پیشنهاد می‌شود که مطالعات طولی یا آزمایشی در آینده روابط علی را تعیین کنند. ثالثاً، اینکه مطالعه بر یک نمونه در دسترس از نوجوانان پسر وابسته به مواد در شهر تهران متکی بوده است. این امر ممکن است تعمیم‌پذیری یافته‌های پژوهش حاضر را محدود کند، بنابراین پیشنهاد می‌شود که این تحقیق در نمونه‌های دیگر و در جامعه دختران نیز تکرار شود. در آخر اینکه، داده‌ها تنها از طریق اقدامات خود گزارش‌دهی جمع‌آوری شدند. خود گزارش دهی‌ها ممکن است در معرض افزایش سوگیری‌ها باشد؛ لذا سنجش‌هایی غیر از خود گزارش‌دهی باید در تحقیقات آینده در نظر گرفته شوند. درنهایت توصیه می‌شود در تدوین برنامه‌های حمایتی و درمانی جهت جلوگیری از خود جرحی و تداوم اعتیاد در نوجوانان وابسته به مواد به نقش بزه‌دیدگی ناشی از قلدری سایبری، ناامیدی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه توجه شود.

تشکر و قدردانی

در پایان نویسندگان از تمامی افرادی که در پژوهش حاضر شرکت کردند و با صبر و صداقت خود لازمه، به ثمر رسیدن این پژوهش شدند تشکر و قدردانی را به عمل می‌آورند. همچنین نویسندگان از سرکار خانم نرگس مجیدی نیا به دلیل حمایت‌های همه‌جانبه ایشان صمیمانه قدردانی می‌نمایند.

منابع

اسلام‌پناه، محمدرضا؛ مهدیان، حسین و جاجرمی، محمود (۱۳۹۸). بررسی برازش مدل خطرپذیری نوجوانان ایرانی در زمینه اعتیاد با تأکید بر کارکرد خانواده و طرح‌واره‌های ناسازگار، تحمل پریشانی و تنظیم هیجان. *فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی*، ۱۳(۵۴)، ۹۰-۶۷.

ایزکیان، ساره؛ میرزاییان، بهرام و حسینی، سید حمزه (۱۳۹۷). بررسی شیوع خود جرحی بدون خودکشی در نوجوانان و جوانان ایرانی. *تعالی بالینی*، ۸ (۲)، ۲۵-۱۴.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

بشرپور، سجاد و زردی، بهمن (۱۳۹۸). خصوصیات روان‌سنجی مقیاس تجربه قلدری- قربانی سایبری در دانش‌آموزان. *روان‌شناسی مدرسه*، ۸(۱)، ۵۷-۴۳.

پیوسته‌گر، مهرانگیز (۱۳۹۲). شیوع رفتار خودآسیبی عمدی و رابطه آن با احساس تنهایی و سبک دلبستگی در دانش‌آموزان دختر. *مطالعات روان‌شناختی*، ۹(۳)، ۵۲-۲۹.

جامی پور، مونا؛ فرازپور، مهدی و اسدی، محسن (۱۳۹۹). بررسی رابطهٔ بین مهارت‌های سایبری و میزان بزه‌دیدگی سایبری. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۵(۵۹)، ۱۳۴-۱۰۷.

خدابخشی کولایی، آناهیتا؛ علیزاده، فاطمه؛ منصور، لادن؛ تقی پور، ابراهیم و فلسفی نژاد، محمدرضا (۱۳۹۳). حمایت اجتماعی ادراک‌شده خانواده و دوستان و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه در نوجوانان پسر و دختر بزهکار و غیر بزهکار. *دوماهنامه علمی پژوهشی سلامت اجتماعی*، ۲(۱)، ۴۹-۴۰.

دهقان، حمیدرضا؛ نادری، حبیب اله؛ هاشمی، سهیلا و باعزت، فرشته (۱۴۰۰). اثربخشی تحریک الکتریکی مستقیم فرا جمجمه‌ای بر سیستم‌های مغزی- رفتاری و صفات تاریک شخصیت نوجوانان دارای رفتارهای خود آسیبی. *مجله دانشگاه علوم پزشکی جیرفت*، ۸(۳)، ۷۳۹-۷۲۸.

رحمتی، صمد؛ شهنی ییلاق، منیجه؛ عالیپور، سیروس؛ رشنو، عبدالرضا و مکتبی، غلامحسین (۱۴۰۰). شیوع‌شناسی و بررسی عوامل خطرساز و حفاظت‌کننده فردی مزاحمت سایبری. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۶(۶۴)، ۱۸۸-۱۵۹.

سپهری، مینا و کیانی، قمر (۱۳۹۹). رابطه تنظیم شناختی هیجان و گرایش به اعتیاد: نقش میانجی احساس تنهایی اجتماعی عاطفی و طرح‌واره‌های ناسازگار اولیه. *فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی*، ۱۴(۵۶)، ۳۳۸-۳۱۳.

شاه‌محمدی، غلامرضا و تاهو، منصور (۱۳۹۳). بررسی شیوه‌های پیشگیری از جرائم سایبری؛ مبتنی بر فناوری اطلاعات. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۹(۳۵)، ۱۲۰-۹۹.

گودرزی، محمدعلی (۱۳۸۱). بررسی روایی و پایایی مقیاس نومیدی بک در گروهی از دانشجویان دانشگاه شیراز. *مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز*، ۱۸(۲)، ۳۹-۲۶.

نریمانی، محمد و پرنیان خوی، مریم (۱۴۰۰). نقش توانمندی ایگو و سبک‌های فرزند پروری در پیش‌بینی آسیب‌پذیری نسبت به اعتیاد با نقش واسطه‌ای سرکوبگری عاطفی در نوجوانان پسر. *فصلنامه علمی اعتیاد پژوهی*، ۱۵(۶۱)، ۱۶۶-۱۴۵.

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

ورعی، پیام؛ مؤمنی، خدا مراد و مرادی، آسیه (۱۳۹۹). نقش میانجی گری خودشفقت‌ورزی در رابطه بین نگرش به دین و بهزیستی روان‌شناختی در سالمندان. *دوماهنامه علمی- پژوهشی طب توان‌بخشی*، ۹(۱)، ۶۲-۴۹.

هادی خامنه، اعظم؛ بحرینیان، سید عبدالمجید و ابوالمعالی حسینی، خدیجه (۱۴۰۰). مدل مفهومی شناختارهای جرم‌زا بر اساس تحلیل روایت زندگی مجرمان سایبری. *فصلنامه علمی پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی*، ۱۶(۶۱)، ۵۶-۳۱.

References

Abramson, L. Y., Metalsky, G. I., & Alloy, L. B. (1989). Hopelessness depression: A theory-based subtype of depression. *Psychological review*, 96(2), 358-372.

Agnew, R. (2017). *Building on the foundation of general strain theory: Specifying the types of strain most likely to lead to crime and delinquency*. In *Recent Developments in Criminological Theory* (pp. 311-354). UK: Routledge.

Alloy, L. B., Black, S. K., Young, M. E., Goldstein, K. E., Shapero, B. G., Stange, J. P., & Abramson, L. Y. (2012). Cognitive vulnerabilities and depression versus other psychopathology symptoms and diagnoses in early adolescence. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 41(5), 539-560.

Ammerman, B. A., & Brown, S. (2018). The mediating role of self-criticism in the relationship between parental expressed emotion and NSSI. *Current psychology*, 37(1), 325-333.

Antoniadou, N., Kokkinos, C. M., & Markos, A. (2016). Development, construct validation and measurement invariance of the Greek cyber-bullying/victimization experiences questionnaire (CBVEQ-G). *Computers in human behavior*, 65, 380-390.

Baranoff, J., Oei, T. P., Cho, S. H., & Kwon, S. M. (2006). Factor structure and internal consistency of the Young Schema Questionnaire (Short Form) in Korean and Australian samples. *Journal of affective disorders*, 93(1-3), 133-140.

Beck, A. T., Weissman, A., Lester, D., & Trexler, L. (1974). The measurement of pessimism: the hopelessness scale. *Journal of consulting and clinical psychology*, 42(6), 861-865.

Brown, G. W., & Harris, T. (1978). Social origins of depression: a reply. Psychological medicine, 8(4), 577-588.

Calvete, E. (2014). Emotional abuse as a predictor of early maladaptive schemas in adolescents: Contributions to the development of depressive and social anxiety symptoms. *Child abuse & neglect*, 38(4), 735-746.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

Calvete, E., Fernández-González, L., González-Cabrera, J. M., & Gámez-Guadix, M. (2018). Continued bullying victimization in adolescents: Maladaptive schemas as a mediational mechanism. *Journal of youth and adolescence*, 47(3), 650-660.

Calvete, E., Orue, I., & Hankin, B. L. (2015). A longitudinal test of the vulnerability-stress model with early maladaptive schemas for depressive and social anxiety symptoms in adolescents. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 37(1), 85-99.

Cassels, M., Van Harmelen, A. L., Neufeld, S., Goodyer, I., Jones, P. B., & Wilkinson, P. (2018). Poor family functioning mediates the link between childhood adversity and adolescent nonsuicidal self-injury. *Journal of child psychology and psychiatry*, 59(8), 881-887.

Chu, X. W., Fan, C. Y., Liu, Q. Q., & Zhou, Z. K. (2018). Cyberbullying victimization and symptoms of depression and anxiety among Chinese adolescents: Examining hopelessness as a mediator and self-compassion as a moderator. *Computers in human behavior*, 86, 377-386.

Cipriano, A., Cella, S., & Cotrufo, P. (2017). Nonsuicidal self-injury: A systematic review. *Frontiers in psychology*, 8(1946), 1-14.

Claes, L., Houben, A., Vandereycken, W., Bijttebier, P., & Muehlenkamp, J. (2010). Brief report: The association between non-suicidal self-injury, self-concept and acquaintance with self-injurious peers in a sample of adolescents. *Journal of adolescence*, 33(5), 775-778.

Courtney, E. A., Johnson, J. G., & Alloy, L. B. (2008). Associations of childhood maltreatment with hopelessness and depression among adolescent primary care patients. *International journal of cognitive therapy*, 1(1), 4-17.

Faura-Garcia, J., Orue, I., & Calvete, E. (2021). Cyberbullying victimization and nonsuicidal self-injury in adolescents: the role of maladaptive schemas and dispositional mindfulness. *Child abuse & neglect*, 118, 105-135.

Fisher, B. W., Gardella, J. H., & Teurbe-Tolon, A. R. (2016). Peer cybervictimization among adolescents and the associated internalizing and externalizing problems: A meta-analysis. *Journal of youth and adolescence*, 45(9), 1727-1743.

Genta, M. L., Smith, P. K., Ortega, R., Brighi, A., Guarini, A., Thompson, F., Tippett, N., Mora-Merchán, J., & Calmaestra, J. (2012). *Comparative aspects of cyberbullying in Italy, England, and Spain: Findings from a DAPHNE Project*. In Q. Li, D. Cross, & P. K. Smith (Eds.), *Cyberbullying in the global playground: Research from international perspectives* (pp. 15–31). Hoboken, New Jersey: Wiley Blackwell.

Gradinger, P., Yanagida, T., Strohmeier, D., & Spiel, C. (2016). Effectiveness and sustainability of the ViSC Social Competence Program

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

to prevent cyberbullying and cyber-victimization: Class and individual level moderators. *Aggressive behavior*, 42(2), 181-193.

Gratz, K. L. (2001). Measurement of deliberate self-harm: Preliminary data on the Deliberate Self-Harm Inventory. *Journal of psychopathology and behavioral assessment*, 23(4), 253-263.

Guadagnoli, E., & Velicer, W. F. (1988). Relation of sample size to the stability of component patterns. *Psychological bulletin*, 103(2), 265-275.

Hamilton, J. L., Shapero, B. G., Stange, J. P., Hamlat, E. J., Abramson, L. Y., & Alloy, L. B. (2013). Emotional maltreatment, peer victimization, and depressive versus anxiety symptoms during adolescence: Hopelessness as a mediator. *Journal of clinical child & adolescent psychology*, 42(3), 332-347.

John, A., Glendenning, A. C., Marchant, A., Montgomery, P., Stewart, A., Wood, S., & Hawton, K. (2018). Self-harm, suicidal behaviours, and cyberbullying in children and young people: Systematic review. *Journal of medical internet research*, 20(4), 1-15.

Kiekens, G., Hasking, P., Boyes, M., Claes, L., Mortier, P., Auerbach, R. P., & Bruffaerts, R. (2018). The associations between non-suicidal self-injury and first onset suicidal thoughts and behaviors. *Journal of affective disorders*, 239, 171-179.

Moore, S. E., Norman, R. E., Suetani, S., Thomas, H. J., Sly, P. D., & Scott, J. G. (2017). Consequences of bullying victimization in childhood and adolescence: A systematic review and meta-analysis. *World journal of psychiatry*, 7(1), 60-76.

Nock, M. K. (2010). Self-injury. *Annual review of clinical psychology*, 6, 339-363.

Patchin, J. W., & Hinduja, S. (2006). Bullies move beyond the schoolyard: A preliminary look at cyberbullying. *Youth violence and juvenile justice*, 4(2), 148-169.

Prinstein, M. J., Guerry, J. D., Browne, C. B., & Rancourt, D. (2009). *Interpersonal models of nonsuicidal self-injury*. In M. K. Nock (Ed.), *Understanding Nonsuicidal Self-injury: Origins, Assessment and Treatment* (pp. 79–98). US: American Psychological Association.

Rose, D. T., & Abramson, L. Y. (1992). Developmental predictors of depressive cognitive style: Research and theory. In D. Cicchetti & S. L. Toth (Eds.), *Developmental Perspectives on Depression* (pp. 323–349). US: University of Rochester Press.

Salmivalli, C. (2010). Bullying and the peer group: A review. *Aggression and violent behavior*, 15(2), 112-120.

Slonje, R., Smith, P. K., & Frisén, A. (2013). The nature of cyberbullying, and strategies for prevention. *Computers in human behavior*, 29(1), 26-32.

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of child psychology and psychiatry*, 49(4), 376-385.

Swannell, S. V., Martin, G. E., Page, A., Hasking, P., & St John, N. J. (2014). Prevalence of nonsuicidal self-injury in nonclinical samples: Systematic review, meta-analysis and meta-regression. *Suicide and life-threatening behavior*, 44(3), 273-303.

Vaillancourt, T., Brittain, H. L., McDougall, P., & Duku, E. (2013). Longitudinal links between childhood peer victimization, internalizing and externalizing problems, and academic functioning: Developmental cascades. *Journal of abnormal child psychology*, 41(8), 1203-1215.

Vergara, G. A., Stewart, J. G., Cosby, E. A., Lincoln, S. H., & Auerbach, R. P. (2019). Non-suicidal self-injury and suicide in depressed adolescents: Impact of peer victimization and bullying. *Journal of affective disorders*, 245, 744-749.

Von Marées, N., & Petermann, F. (2012). Cyberbullying: An increasing challenge for schools. *School psychology international*, 33(5), 467-476.

Wang, Q., & Liu, X. (2021). Peer victimization and nonsuicidal self-injury among Chinese left-behind children: the moderating roles of subjective socioeconomic status and social support. *Journal of interpersonal violence*, 36(23-24), 11165-11187.

Wang, Y. Y., Jiang, N. Z., Cheung, E. F., Sun, H. W., & Chan, R. C. (2015). Role of depression severity and impulsivity in the relationship between hopelessness and suicidal ideation in patients with major depressive disorder. *Journal of affective disorders*, 183, 83-89.

Wu, N., Hou, Y., Zeng, Q., Cai, H., & You, J. (2021). Bullying experiences and nonsuicidal self-injury among Chinese adolescents: a longitudinal moderated mediation model. *Journal of youth and adolescence*, 50(4), 753-766.

You, J., Leung, F., Fu, K., & Lai, C. M. (2011). The prevalence of nonsuicidal self-injury and different subgroups of self-injurers in Chinese adolescents. *Archives of suicide research*, 15(1), 75-86.

Young, J. E., & Brown, G. (1998). *Young schema questionnaire short form*. New York: Cognitive Therapy Centre.

Young, M. A., Fogg, L. F., Scheftner, W., Fawcett, J., Akiskal, H., & Maser, J. (1996). Stable trait components of hopelessness: baseline and sensitivity to depression. *Journal of abnormal psychology*, 105(2), 155-165.

Zhao, H., Gong, X., Huebner, E. S., Yang, X., & Zhou, J. (2022). Cyberbullying victimization and nonsuicidal self-injury in adolescents: testing a moderated mediating model of emotion reactivity and dispositional mindfulness. *Journal of affective disorders*, 299, 256-263.

Zhu, J., Chen, Y., Su, B., & Zhang, W. (2021). Anxiety symptoms mediates the influence of cybervictimization on adolescent non-suicidal self-injury:

سال شانزدهم، شماره ۶۵، پاییز ۱۴۰۱
Vol. 16, No. 65, Autumn 2022

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]

The moderating effect of self-control. *Journal of affective disorders*, 285, 144-151.

Zsila, Á., Urbán, R., & Demetrovics, Z. (2018). Anger rumination and unjust world beliefs moderate the association between cyberbullying victimization and psychiatric symptoms. *Psychiatry research*, 268, 432-440.

[Downloaded from etiadpajohi.ir on 2026-11-10]

[DOI: 10.52547/etiadpajohi.16.65.255]